

УДК 94: 008](1–22) «1943/1950»

DOI: <https://doi.org/10.31651/2413-8142-2024-31-Shamrai>

Oleksandr Shamrai

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of History and Law, Cherkasy State Technological University, Cherkasy, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2515-0673>

e-mail: shamraiog@gmail.com

Bibliographic Description of the Article: Shamrai, O. (2024). Coverage of the life of the Ukrainian post-war village on the pages of the local press (1943–1950). *Ukrainskyi Selianyn. [Ukrainian peasant]*, 31, 89-95 (In Ukrainian). doi: <https://doi.org/10.31651/2413-8142-2024-31-Shamrai>

COVERAGE OF THE LIFE OF THE UKRAINIAN POST-WAR VILLAGE ON THE PAGES OF THE LOCAL PRESS (1943–1950)

Abstract. *The purpose of the article is to study the practice of covering various aspects of post-war Ukrainian village life (1943–1950) based on the materials of the local press of the regions of Central Ukraine, to clarify the ideological component of printed publications as a means of forming the public opinion of rural residents and their participation in reconstruction processes.*

Scientific novelty. *The author of the article for the first time carried out an analysis of the content of publications on rural studies in the local press of the post-war period and introduced new source data into scientific circulation, characterized the circle of authors who contributed to local newspapers and critically considered the ideological conditions of their functioning.*

Conclusions. *It was found that the local press was an important means of covering the life of the post-war Ukrainian village (1943–1950) and was represented by district newspapers. Their content and thematic orientation were determined by the ruling Communist Party ideology at the time. Newspapers, acting as a leader of the political course of the Bolshevik Party, paid special attention to campaigning and propaganda work, covering the process of agricultural production and the implementation of economic plans and socialist commitments.*

Post-war rural life coverage in the local press was carried out under the control of Communist Party authorities and was aimed at creating an atmosphere of popular support for the Stalinist course of the Communist Party in society. Such topics as the famine of 1946-1947, political repressions and persecutions were neglected.

Keywords: *mass media, newspaper, propaganda, agitation, public opinion, post-war reconstruction.*

Олександр Шамрай

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та права, Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2515-0673>

e-mail: shamraiog@gmail.com

Бібліографічний опис для цитування: Шамрай О. Висвітлення життя українського повоєнного села на сторінках місцевої преси (1943–1950 рр.). *Український селянин*. 2024. Вип. 31. С. 89-95. doi: <https://doi.org/10.31651/2413-8142-2024-31-Shamrai>

ВИСВІТЛЕННЯ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОВОЄННОГО СЕЛА НА СТОРІНКАХ МІСЦЕВОЇ ПРЕСИ (1943–1950 РР.)

Анотація. *Метою статті є дослідження практики висвітлення різних аспектів життя українського повоєнного села (1943 – 1950 рр.) за матеріалами місцевої преси областей Центральної України, з'ясування ідеологічного компоненту друкованих видань як засобу формування громадської думки сільських жителів та їх участі у відбудовчих процесах.*

Наукова новизна. *Автором статті уперше здійснено аналіз змістовного наповнення публікацій селянознавчої тематики у місцевій пресі повоєнного часу і уведено до наукового обігу нові джерельні дані, охарактеризовано коло авторів, які дописували до місцевих газет, та критично осмислено ідеологічні умови їх функціонування.*

Висновки. *З'ясовано, що місцева преса була важливим засобом висвітлення життя українського повоєнного села (1943 – 1950 рр.) і представлена районними газетами. Їх зміст і тематична спрямованість визначалися панівною тоді компартійною ідеологією. Газети, виступаючи провідником політичного курсу комуністичної партії, особливу увагу звертали на агітаційно-пропагандистську роботу, висвітлення процесу сільськогосподарського виробництва та виконання господарських планів і соціалістичних зобов'язань.*

Відображення у місцевій пресі сільського життя повоєнного часу здійснювалося під контролем компартійних

органів і націлювалося на створення у суспільстві атмосфери всенародної підтримки сталінського курсу комуністичної партії. Поза увагою залишалися такі теми, як голод 1946 – 1947 рр., політичні репресії й переслідування.

Ключові слова: засоби масової інформації, газета, пропаганда, агітація, громадська думка, повоєнна відбудова.

Постановка проблеми.

Місцева преса у період повоєнної відбудови була важливим чинником життя українського селянства, одним із найбільш дієвих каналів поширення інформації та засобом впливу на формування громадської думки та ідеологічного світогляду сільського населення. Місцева преса у повоєнному селі була представлена найбільш наближеними до сільського повсякдення районними газетами.

Випуск місцевих газет у надзвичайно складних умовах почав налагоджуватися відразу після звільнення України від нацистських окупантів. Усі без винятку вони були органами компартійних комітетів та місцевих рад, інструментами політичного впливу на сільських жителів, мобілізації їх на безумовне виконання п'ятирічок та спонукання до відданості партійним ідеям. На наш погляд, аналіз та узагальнені висновки щодо змістовного наповнення та тематичного спрямування матеріалів повоєнних газет суттєво доповнять загальну картину аграрної історії доби повоєнної відбудови 1943 – 1950 рр.

Звернення до теми місцевої преси набуває особливої актуальності, оскільки у повоєнний період 1943 – 1950 рр. вона була практично безальтернативним джерелом інформації для сільського населення про події внутрішнього і зарубіжного життя. Актуальність дослідження посилюється ще й тим, що багато аспектів цієї проблематики залишаються все ще недостатньо дослідженими.

Тому видається вкрай важливим розширення меж дослідницького пошуку із залученням джерельної бази, зокрема уведення до наукового обігу матеріалів архівних номерів місцевих газет повоєнного періоду. Розгляд проблеми на прикладі областей Центральної України дасть можливість з'ясувати роль і місце місцевої преси у системі ідеологічного впливу на суспільне життя українського повоєнного села.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Повоєнна відбудова українського села крізь призму матеріалів місцевої преси тривалий час фактично залишалася поза увагою дослідників. До неї почали звертатися лише останнім часом. Життя українського повоєнного села (1943 – 1950 рр.) набуло дотичного розкриття у публікаціях Д. Костюка¹, О. Федотової², В. Мельниченка³. Проте предметом окремого дослідження дотепер не була.

Мета статті.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі опрацювання архівних джерел (примірників місцевих газет) та наукової літератури з'ясувати особливості життя українського повоєнного села в інтерпретації місцевої преси. Водночас визначати роль і місце газет у задоволенні інформаційних потреб сільського населення України як складової ідеологічного впливу тоталітарної системи на свідомість селян.

Виклад основного матеріалу.

Важливим складником ідеологізації духовного життя українського селянства у повоєнний час виступала місцева преса, яка в сільській місцевості була монополюючою представлена районними газетами («районками»). В окремих випадках сільський медіа-простір доповнювався стінгазетами, а з часом і дротовим радіомовленням.

¹ Костюк Д. Політична ідеологія в місцевій пресі періоду пізнього сталінізму (на прикладі Запорізької області). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2019. Вип. 32. Т. 2. С. 79–86.

² Федотова О. Діяльність органів цензури УРСР зі збереження державної таємниці в пресі у другій половині 1940-х рр. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: історичні науки*. 2021. № 3. 32 (71). С. 142–147.

³ Мельниченко В. Висвітлення життя повоєнного села в районній пресі (1943–1950 рр.). *Український селянин*. 2012. Вип. 13. С. 31–33; Мельниченко В. Відновлені газети повоєнного часу // *Історія преси Черкащини (XX – початок XXI ст.)*. Черкаси: «Вертикаль», видавець Кандич С.Г., 2020. С. 117–135.

Районні газети в центральних областях України почали виходити невдовзі після звільнення території від нацистських окупантів. Роботу редакцій газет доводилося відновлювати практично «з нуля», оскільки вони зазнали великих втрат внаслідок окупації: частина журналістів загинула під час війни, інші перебували в діючій армії або в евакуації. Майже все поліграфічне обладнання було знищене або вивезене. Газети друкувалися на поганому папері, у багатьох випадках у двополосному варіанті. Фотографії у більшості газет з'явилися лише в 1945 р.⁴

Однією з перших вдалося налагодити роботу редакції районної газети в Золотоноші (тоді – Полтавської області). Вже у жовтні 1943 р. вийшов її перший номер під довоєнною назвою «Червоний жовтень» (редактор Андрій Геращенко). З 17 лютого 1944 р. газета отримала нову назву – «Радянська Золотонощина». Газетярі золотоніської «районки» надавали методичну допомогу редколегіям стінних газет колгоспів і підприємств, висвітлювали їхні матеріали на своїх сторінках. У 1946 р. наказом редактора районної газети з нагоди Дня преси були премійовані кращі стінгазети і серед них – колгоспна стінгазета «Ударник» із села Щербинівка (100карбованців)⁵.

У жовтні 1943 р. перший номер відновленої районної газети вийшов у Хоролі Полтавської області. Друкувати його довелося у Харкові, оскільки своєї друкарні в райцентрі ще не було⁶. Наступного місяця районні газети не великим накладом виходили вже у 18 районах Полтавщини⁷.

Відновлені районні газети відразу стали основним і найбільш популярним джерелом інформації для сільських жителів. У Драбівському районі на Полтавщині сільські читачі отримували 650 примірників районної газети, а центральних і республіканських майже удвічі менше – 333 примірники⁸.

Місцеві газети, що поширювалися у сільській місцевості, контролювалися райкомами КП (б) України та районними радами депутатів трудящих, які й визначали їх наповнення та змістовно-тематичне спрямування. Працюючи в лещатах жорсткого ідеологічного регламенту, редакційні колективи «районок» подавали газетний матеріал практично за однією схемою. Пріоритет мала обов'язкова офіційна інформація про події загальносоюзного і республіканського та міжнародного рівнів (партійні та урядові рішення, найважливіші події за кордоном), а також матеріали, в яких висвітлювалися місцеві проблеми і ставилися партійні завдання виробничого та ідеологічного характеру. Такі матеріали, як правило, розміщувалися на перших сторінках.

Доки ще тривала Друга світова війна на сторінках місцевої преси чільне місце посідала інформація про перебіг бойових операцій, зокрема і за участю союзників. Наприклад, у гельм'язівській районній газеті «Колгоспник Гельм'язівщини» (Полтавщина) за 21 квітня 1944 р. перша сторінка відкривалася офіційним матеріалом «На фронтах Великої Вітчизняної війни» (огляд воєнних дій за час з 12 по 18 квітня 1944 року). Повідомлялося, що «війська 4-го Українського фронту 12 квітня штурмом прорвали міцно укріплені Ішунські позиції противника і, швидко просуваючись вперед, вже на слідуєчий день внаслідок навалної атаки танкових з'єднань і піхоти оволоділи столицею Криму містом Сімферополь, містом і портом Євпаторія. 14 квітня наші війська зайняли міста Бахчисарай, Алушта і Саки»⁹.

4 Мельниченко В. Відновлені газети повоєнного часу / В. М. Мельниченко // Історія преси Черкащини (XX – початок XXI ст.). Черкаси: «Вертикаль», видавець Кандич С.Г., 2020. С. 117–135.

5 Біля витоків. URL: http://zolotonosha.osp<ua.info/ch<6_fl<zmi.html / Сайт міста Золотоноша. Назва з екрана.

6 Інформація Полтавського обкому партії Центральному Комітету КП (б) У про знищення фашистськими окупантами на території області культурно-освітніх закладів. 13 жовтня 1943 р. / Культурне будівництво в Українській РСР (червень 1941–1959). К., 1989.

7 Інформація Полтавського обкому партії Центральному Комітету КП(б) У про розгортання роботи закладів вищої школи, народної освіти, мережі культурно-освітніх закладів на визволеній території області. 28 листопада 1943 р. / Культурне будівництво в Українській РСР (червень 1941–1959). К., 1989.

8 Мельниченко В. Відновлені газети повоєнного часу // Історія преси Черкащини (XX – початок XXI ст.). Черкаси: «Вертикаль», видавець Кандич С.Г., 2020. С. 119.

9 На фронтах Великої Вітчизняної війни. *Колгоспник Гельм'язівщини*. 1944. 21 квітня.

Букська районна газета «Ленінським шляхом» (Київщина) за 9 липня 1944 р. на першій сторінці після щоденного зведення Радянського Інформбюро про ситуацію на фронтах, розмістила широкий міжнародний огляд. Увесь він присвячувався висадці 6 липня союзних армій на північному узбережжі Франції. Повідомлялося, що того дня Ла-Манш перетнули 4 тис. американських і англійських кораблів за підтримки 11000 літаків. Кожному солдатіві був вручений підписаний командуючим експедиційними силами Ейзенхауером наказ, в якому говорилося: «Разом з нашими доблесними союзниками і співбратами по зброї на інших фронтах ви здійсните розгром німецької воєнної машини, врятуєте від фашистської тиранії пригнічені народи Європи, гарантуєте нам безпеку у вільному світі»¹⁰.

Окрім обов'язкової офіційної інформації основу змісту місцевих газет складала сільська тематика, передусім у районах з переважаючим сільським населенням і багатогалузевим сільськогосподарським виробництвом. На сторінках районних газет висвітлювалася робота колгоспів, машино-тракторних станцій, а також сільських шкіл, культосвітніх установ та інші аспекти життя українського повоєнного села.

Районні газети систематично публікували зведення про хід сільськогосподарських робіт у розрізі окремих господарств. Тут же вміщувалися коментарі, в яких називалися передовики виробничого процесу і піддавалися критиці відстаючі господарства. Насичений статистичними викладками оперативний матеріал давав узагальнене уявлення про хід виконання польових робіт, стан справ у тваринницькій галузі.

Зведення в більшості випадків були перевантажені цифрами і надмірно деталізовані, а тому не завжди привертали увагу пересічного читача. Так, токмацька районна газета «Соціалістичне поле» Запорізької області опублікувала зведення райземвідділу про хід зяблевої оранки, до якого були включені усі 88 колгоспи з прізвищами їх голів і наведені показники виконання плану у відсотках станом на 20 листопада 1946 р.¹¹ Гадяцька районна газета «Будівник комунізму» Полтавської області зведенням про хід сівби ранніх ярих станом на 20 квітня 1948 р. охопила усі сільські ради і 78 колгоспів¹². У місцевих газетах також друкувалися статистика про залучення коштів, збір господарського податку та виконання інших видів робіт за планами партійно-радянських органів.

Газети публікували короткі підбірки інформаційних матеріалів про сільське життя, акцентуючи увагу на господарські справи. Так, у звенигородській районній газеті «Прапор перемоги» (Київська область) такі матеріали друкувалися під рубрикою «По нашому району». У номері за 8 лютого 1945 р. під цією рубрикою вміщено інформацію про те, що в районі ведеться робота зі створення парникового господарства, для якого необхідно закласти 3350 парникових рам, вивезти 2010 т гною та виконати інші роботи. Повідомлялося також, що відбулася нарада голів колгоспу, на якій зроблено аналіз виконання комплексу сільськогосподарських робіт із підготовки до весняної сівби, а також обговорено питання про забезпечення лікарень і шкіл району паливом¹³.

Під такою ж рубрикою «По нашому району» хроніку місцевого життя пропонувала читачам п'ятихатська районна газета «Радянський патріот» (Дніпропетровська область). У номері за 7 листопада 1948 р. повідомлялося про те, що в селі Саврівка створено кролеферму, а доярка колгоспу імені Хрущова станом на 1 листопада надоїла по 2065 літрів молока від кожної корови. Серед новин району – інформація про те, що в районі стала до ладу нова телефонна станція на 300 точок, колектив шахти «Головогнетрив» електрифікував 60 осель селян у підшефному колгоспі імені Шмідта, у селі Жовта члени радіо гуртка місцевої школи виготовили 17 детекторних радіоприймачів і встановили їх в хатах колгоспників¹⁴.

10 *Ленінським шляхом*. 1944. 9 червня.

11 *Соціалістичне поле*. 1946. 24 листопада.

12 *Будівник соціалізму*. 1948. 22 квітня.

13 *По нашому району. Прапор перемоги*. 1945. 8 лютого.

14 *По нашому району. Радянський патріот*. 1948. 7 листопада

Про рівень культурно-освітньої роботи в повоєнному селі інформують досить часті статті й замітки місцевої преси. Крім позитивної інформації про роботу клубів і бібліотек, у газетах нерідко друкувалися і критичні матеріали, в яких йшлося про недоліки в організації культурно-освітньої роботи на селі. Зокрема, гадяцька районна газета «Будівник соціалізму» (Полтавська область) повідомляла, що в одному з найбільших сіл Гадяцького району – Веприку, де у 1948 р. було 7 колгоспів, МТС, санаторій, спецучилище і школа, в сільському клубі не було створено жодного гуртка художньої самодіяльності й установа фактично не працювала. Завідувач клубом числився як рахівник сільської ради¹⁵.

Вміщена у токмацькій районній газеті «Соціалістичні лани» замітка з промовистою назвою «Коли буде кіно?» ставила питання про незадовільне кінообслуговування у с. Чумаки Токмацького району (Запорізька область). Кінофільми у цьому великому селі демонстрували у кращому випадку один раз на місяць¹⁶.

Відзначимо, що на сторінках місцевих газет вміщувалося чимало критичних матеріалів, у яких викривалися недоліки й в інших сферах сільського життя, що, на наш погляд, можна розглядати як позитивне явище. Критиці піддавалися керівники та спеціалісти колгоспів, окремі структурні підрозділи. У поле критики потрапляли також первинні партійні та комсомольські організації, звичайно, що за погодженням із партійним керівництвом.

Реагування на критичні виступи «районки», які були органами партійних комітетів, було обов'язковим. Кожна районна газета мала рубрику «Слідами виступів районної газети», в якій публікувалися наслідки розгляду газетних матеріалів. Так, у газеті «Приорізька правда» (с. Котовка Дніпропетровської області) у відповідь на критичний виступ газети районний прокурор повідомляв, що після інформації газети про фінансові порушення в одному з колгоспів району, винні притягнуті до кримінальної відповідальності¹⁷.

Опрацювання газетної періодики повоєнних років засвідчує, що навіть війна й неймовірна скрута не змогли притишити ідеологічного прагнення видавати бажане за дійсне, показувати реальне життя не таким, яким воно є, а таким яким його хотіло б бачити партійне керівництво.

З газетних сторінок не сходило ім'я Й. Сталіна. Наприклад, під «сталінську» тему катеринопільська районна газета «Колгоспник» за 17 лютого 1946 р. відвела всю першу сторінку. У відповідь на промову «вождя» перед виборами до Верховної Ради СРСР усі підібрані дописи були присвячені возвеличуванню його культу: «Промова вождя запалює на нові трудові подвиги», «Я вдруге слухала Сталіна», «У відповідь на промову вождя»¹⁸.

Буденна і тяжка праця селян у повоєнних колгоспах штучно і пафосно прив'язувалася до виконання соціалістичних зобов'язань та партійних рішень, а високі показники приурочувалися до політичних дат, «вказівок і порад товариша Сталіна». У статті «Колгоспні тваринники відповідають на постанову партії і уряду» на сторінках юр'ївської районної газети «Сталінець» (Дніпропетровська область) йшлося про те, що як тільки вийшла чергова постанова уряду і ЦК КП (б) У, то всі тваринники колгоспу імені 17-річчя Жовтня «поставили собі завдання у здійсненні вимог партії і уряду»¹⁹.

Подібні матеріали під пафосними наказово-мобілізуючими заголовками і рубриками подавалися й в інших районних газетах. Так, районна газета району імені Петровського «Соціалістичні лани» (Київська область) за 5 липня 1944 р. у передовій статті «По більшовицькому здійснити рішення пленуму ЦК КП(б) У» зазначала: «Пленум ЦК КП(б)У вказав, що всю нашу господарську діяльність треба сполучати з партійно-організаторською і партійно-політичною роботою. Треба пам'ятати, що кожен комуніст повинен бути агітатором і вести політичну роботу в масах трудящих... Немає сумніву, що більшовики і всі трудящі нашого

15 Нікітіна П. Робота двох клубів. Будівник соціалізму. 1948. 22 квітня.

16 Кріпак Я. Коли буде кіно? Соціалістичне поле. 1946. 24 листопада.

17 Мельниченко В. Висвітлення життя повоєнного села в районній пресі (1943–1950 рр.). Український селянин. 2012. Вип. 13. С. 31–33.

18 Колгоспник. 1946. 17 лютого.

19 Беліна О. Колгоспні тваринники відповідають на постанову партії і уряду. Сталінець. 1948. 8 лютого.

району з честю виконують рішення Пленуму ЦК КП(б)У, всі вказівки великого Сталіна і його соратника М. С. Хрущова»²⁰.

Аналіз змісту місцевих газет переконує, що висвітлення різних сфер сільського життя хвибувало на односторонність – надмірна увага приділялася лакуванню реального стану справ, безальтернативній пропаганді «єдино правильної» політики правлячої партії. Потужна ідеологічна обробка сільських жителів, як й інших верств населення, досягала своєї мети. Про це свідчать наслідки таких політичних кампаній, як вибори до Верховної Ради СРСР 1946 р. і вибори до Верховної Ради УРСР 1947 р., коли «Блок комуністів і безпартійних» підтримало майже 100% виборців.

Водночас зміст газетних матеріалів засвідчує, що поза газетними сторінками залишалися такі теми, як голод 1946 – 1947 рр., політичні репресії й переслідування. Ще навесні 1946 р. жителі сіл почали потерпати від голоду, майже не отримуючи зерна на вироблені трудодні. Пік голоду припав на зиму 1946–1947 рр. та весну 1947 р. Від недоїдання сільське населення страждало на дистрофію, особливо діти й літні люди. Лише за офіційною інформацією, на початку 1947 р. в Україні зафіксовано 448 тис. хворих на дистрофію²¹. Тільки за офіційними даними, станом на 1 червня 1947 р. у Київській області налічувалося 66 000 виснажених селян, у Дніпропетровській – 52 767, Полтавській – 44 929²².

Натомість офіційна пропаганда у цей час твердила про неухильне поліпшення добробуту людей. Так у статті «Відроджується колгоспна Хорольщина» секретаря Хорольського райкому КП(б)У Т. Чернухи, що була вміщена в обласній газеті «Зоря Полтавщини» 24 вересня 1947 р., на широку читацьку аудиторію повідомлялося, що «колгоспи Хорольщини достроково виконали першу заповідь перед державою – хлібоздачу. На 20 вересня колгоспами здано понад встановлений план 500 ц хліба. Здача хліба понад план триває. Самовіддана праця колгоспників значно поліпшила їх добробут. Багатшим і повно ціннішим став колгоспний трудовдень»²³.

Висновки.

Найбільш важливим і постійним інформаційним засобом висвітлення життя українського повоєнного села (1943 – 1950 рр.) була місцева преса, яка в основному презентована районними газетами. Випуск цих газет відновився відразу після звільнення території районів у довоєнних адміністративних межах.

Усі районні газети контролювалися місцевими компартійними та державними органами, що й визначало їхню змістовно-тематичну спрямованість відповідно до пануючої ідеології. На першому місці була тиражована офіційна інформація про партійно-радянські рішення, події внутрішнього і міжнародного життя. Особлива увага приділялася також проблемам сільськогосподарського виробництва і виконанню господарських планів та соціалістичних зобов'язань.

Зроблений аналіз номерів місцевих газет дає підстави для узагальненого висновку про те, що висвітлення на їх сторінках сільського життя повоєнного часу здійснювалося у звичній для преси тоталітарного типу манері. Інформація у більшості випадків була спрямована на створення атмосфери переваг соціалістичного ладу і всенародної підтримки курсу комуністичної партії та Й. Сталіна. Водночас замовчувалися такі трагічні сторінки історії українського народу, як голод 1946 – 1947 рр., політичні репресії і переслідування.

20 По більшовицькому здійсненні рішення пленуму ЦК КП(б) У. *Соціалістичні лани*. 1944. 5 липня.

21 Білас І. Репресивна каральна система в Україні. 1917–1953: Суспільно-політичний та історично-правовий аналіз: У 2-х книгах. – Кн. 1. К.: Либідь-Військо України, 1994. 432 с.

22 Веселова О. Голод 1946 – 1947 рр. Причини і наслідки // *Історія українського селянства: Нариси в 2-х томах*. К.: Наукова думка, 2006. Т.2. 652 с.

23 Чернуха Т. Відроджується колгоспна Хорольщина. *Зоря Полтавщини*. 1947. 24 вересня.

References:

1. Belina, O. (1948) Kolhospni tvarynnyky vidpovidaiut na postanovu partii i uriadu. [Collective farm livestock breeders respond to the resolution of the party and the government]. *Stalinets*, February 8. [in Ukrainian].
2. Bilas, I. (1994) Repressive penal system in Ukraine. 1917–1953: Socio-political and historical-legal analysis [Represyivno-karalna systema v Ukraini. 1917–1953: Suspilno-politychnyi ta istoryko-pravovyi analiz]. Kyiv: Lybid-Army of Ukraine. [in Ukrainian].
3. *Bilia dzherel [Near the sources]*. Retrieved from http://zolotonosha.osp.ua/info/ch6_flzmi.html / Site of the city of Zolotonosha. Title from the screen. [in Ukrainian].
4. Budivnyk sotsializmu. [Builder of socialism]. (1948), April 22. [in Ukrainian].
5. Chornukha, T. (1947) Kolhospna Khorolshchyna vidrodzhuetsia. The collective farm Khorolshchyna is reviving. *Zoria Poltavshchyny [Zorya Poltavshchyna]*, September 24. [in Ukrainian].
6. Fedotova, O. (2021) Diialnist tsenzoriv URSR shchodo zberezhenia derzhavnoi taiemnytsi v presi v druhii polovyni 1940-kh rokiv [The activities of the censors of the Ukrainian SSR in the preservation of state secrets in the press in the second half of the 1940s] *Naukovi zapysky TNU im. V. I. Vernadskoho. Serii: istorychni nauky [Scholarly notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series: historical sciences]*, 3, 32 (71), 142–147. [in Ukrainian].
7. History of the Ukrainian peasantry [Istoriia ukrainskoho selianstva] (2006) Kyiv: Naukova dumka, 2. [in Ukrainian].
8. *Kolhosnyk [Collective farmer]* (1946), February 17. [in Ukrainian].
9. Kostyuk, D. (2019). Politychna ideolohiia v mistsevii presi periodu piznoho stalinizmu (na prykladi Zaporizkoi oblasti). [Political ideology in the local press of the period of late Stalinism (on the example of the Zaporizhzhia region)]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. [Scientific works of the Faculty of History of Zaporizhzhya National University]*, 19, 32, 2, 79–86. [in Ukrainian].
10. Kripak, Ya. (1946) Koly bude film? [When will the movie be?] *Sotsialistychna nyva [Socialist field]*, November 24. [in Ukrainian].
11. *Kulturne budivnytstvo v URSR (cherven 1941–1959 rr.). [Cultural construction in the Ukrainian SSR (June 1941–1959)]*. (1989). Kyiv, 1989. [in Ukrainian].
12. Lenynskiy shliakh [Lenin's way] (1944), June 9. [in Ukrainian].
13. Melnychenko, V. (2012) Vysvitlennia zhyttia povoiennoho sela v raionnii presi (1943–1950 rr.) [Coverage of the life of the post-war village in the district press (1943–1950)] *Ukrainskyi selianyn [Ukrainian peasant]*, 13, 31–33. [in Ukrainian].
14. Melnychenko, V. (2020). [History of the press of Cherkasy region (XX – beginning of the XXI century)]. Cherkasy: «Vertikal», publisher S.G. Kandych. [in Ukrainian].
15. Na frontakh Velykoi Vitchyznianoï viiny [On the fronts of the Great Patriotic War] (1944). *Kolhosnyk Helmiyazushchyny [Kolhosnyk Helmyazushchyna]*, April 21. [in Ukrainian].
16. Nikitina, P. (1948). Robota dvokh klubiv [Work of two clubs] *Builder of socialism [Budivnyk sotsializmu]*, April 22. [in Ukrainian].
17. *Po nashomu raionu [Around our district]* (1945) *Prapor peremohy [Banner of victory]*, February 8. [in Ukrainian].
18. *Po nashomu raionu [Around our district]* (1948) *Radianskyi patriot [Soviet patriot]*, November 7. [in Ukrainian].
19. *Sotsialistychne pole. [Socialist field]*. (1946), November 24. [in Ukrainian].
20. Vykonaty rishennia plenumu TsK KP(b)U zghidno z bilshovytskym zakonom [To carry out the decision of the plenum of the Central Committee of the CP(b) in accordance with the Bolshevik law] (1944) *Sotsialistychni lany [Sotsialistski lany]*, July 5. [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received: 07.04.2024

Схвалено до друку / Accepted: 07.06.2024

